

AHMET KARACA

28 Mayıs 1918 tarihinde Azerbaycan Cumhuriyeti'nin ilanında beri, Iğdır, Azerbaycan dâvasının ya bir parçası olmuş ya da Türkiye içindeki doğal uzantısı olma yolunda önemli görevler üstlenmiş, bu uğurda değerli evlâtlar yetiştirip, siyasete kazandırmıştır. Başlıca isimler Kerim Yayıcı (1913-1979), Ahmet Karaca, Fahrettin Gülseven ve Feyzi Aküzüm'dür. (Feyzi Bey, Nağı Bey'in kızı Ayten Hanım'ın eşidir)

Ahmet Karaca

Azerbaycan Kültür Derneği, Azerbaycan Milli Derneği ve Musavvat Partisi Genel Sekreterliği gibi önemli görevleri başarıyla üstlenmiş ve Merhum Mehmet Emin Resulzade'nin yanında siyaset ilmine adım atmış Ahmet Karaca, bu söyleşide bizi, Azerbaycan ve Kafkasya'ya tecrübe ve derinlik dolu bir anlatımla taşıyor.

Hayatım

Babamın elindeki şecere kayıtları dikkate alınırsa, ailemin Anadolu kökenli olduğu anlaşılır. Aile soyağacımızın en üstündeki isim 15. yy'da yaşamış Cemalettin Karaca Bey'dir.

Sultan II. Murad 1444 yılında Bulgaristan'ın Varna şehri yakınlarında Haçlı Ordusuyla savaşa giriştiğinde, Anadolu Beylerbeyi Cemalettin Karaca Bey şehit olmuş.

Bu olayın üzerinden 200 yıla yakın bir süre geçmiş. Bu kez IV. Murad, Revan Seferine çıkarken (1630) "Cemalettin Karaca" ailesinden Karaca Yüzbaşını yanına görevli asker olarak almış. Karaca Yüzbaşının gösterdiği yararlıklar ya da bir rivayete göre büyük dedesi Cemalettin Karaca Bey'in Sultan Mehmet Çelebi'nin kızıyla evli olması nedeniyle, Sultan IV. Murad, Tuzluca ilçesi civarındaki -Aras nehrinin iki yanındaki- arazileri tımar olarak Karaca Yüzbaşına hibe etmişti.

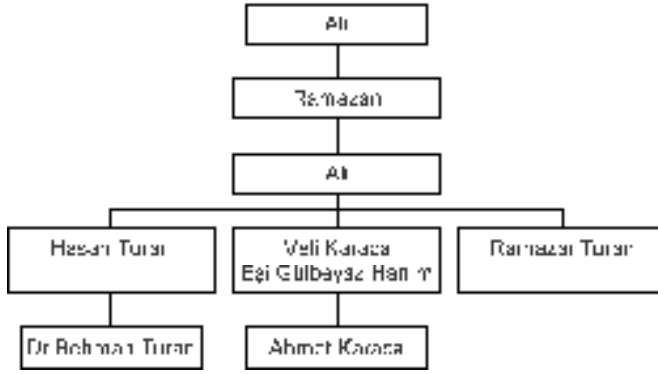
Büyük dedem Ramazan zamanında aile arasında ihtilaf çıkmıştı. Ramazan dedem, Aras kıyısındaki köylerini terk edip, Elegez dağının doğu yamacındaki Persi köyüne gidip oraya yerleşmişti.

"Persi" ya da "Persili"nin ne anlama geldiğini bilmiyorum. Ancak bu isim, bir lâkap olarak ailem için halen kullanılmaktadır.

Muhaceret Yılları

Büyük amcam Kelba Hasan (Turan) Persi köyünün “glava” sı olarak görev yapıyormuş. Seçimle iş başına gelen “glava”lar nahiye müdürlüğüne benzer görev icra ediyorlarmış.

1917 Rus Devrimi akabinde, Rus orduları bölgeden geri çekilince Ermeni komitacıların Müslüman köylere saldırıları da hız kazanmış. Babamın anlatımına göre, birbirine yakın Müslüman köyler saldırıları püskürtmek için hiçbir zaman dayanışma içinde olmamışlar. Ermeniler bir köyü basınca diğer köyler, sıranın kendilerine geleceğini bilmelerine rağmen, sessiz kalmışlar, olup biteni izlemekle yetinmişler.

Müslüman köylerden sadece Kamerli halkı direnişi örgütlemiş, Ermeni saldırganları kasabaya sokmamıştı. Ne yazık ki bu hesaplaşma 1989 yılında Ermeni hükümeti tarafından hatırlanacak, Kamerli ve civarında yaşayan 226 bin Türk’ü Azerbaycan’a zorla gönderilecekti.

“Glava” Kelba Hasan sıranın çok geçmeden kendi köylerine geleceğini bildiğinden çocukları ve kadınları yanına alarak Gence iline götürmüş; köy yerini de babam ve kardeşi Ramazan’a teslim etmişti.

Ermeni komitacılar bir gün içinde babam ve amcamın olduğu evi kuşatmaya almıştı. Direnmenin anlamsız olduğunu anlayan babam o an şöyle anlatırdı:

“Oğlum, öldürmeyi Allah öldürmez! Ben ve kardeşim yan yana evden çıktık. Elimizde beyaz mendil sallayarak teslim olmak istediğimizi anlatmaya çalıştık. Ama bizi dinlemediler. Üzerimize yayılım ateşi açtılar. Mermiler ayaklarımızın dibindeki çayırları bir tırpan gibi biçti ama bize isabet etmedi. Ermeniler ne düşündülse yayılım ateşinden vazgeçip bizi yakaladılar; önlere katıp yola çıkardılar.

Yorgun argın yürüyorduk. O an karşılaştığım bir manzarayı unutmam asla mümkün değil. Komşu köyün “gazi” (kadı) olarak adlandırdığımız ileri

gelen liderinin başı kesilmiş, kocaman bir köpeğin başına tasma gibi asılmıştı. Köpek, insan kafasını zorlukla sürüklüyor, nefes nefese koşuyordu. Bizim de sonumuzun böyle olacağı korkusu içimi doldurmuştu.

Komşu köye götürdüler. Köyün yarısı Müslüman yarısı da Ermeni'ydi. "Konaxa" yani "komşu, dost" olarak adlandırdığımız ve yakından tanıdığımız bir Ermeni'nin evine götürdüler. İkinci kata çıkarıp bir odaya hapsedtiler.

Saatler gece yarısını çoktan geçmişti. Odamızın kapısı yavaştan açıldı. İçeri karanlık bir gölge girdi. Bu bizim Ermeni "konaxa" idi. "Bu pencereden kaçın kurtulun. İdamınız için karar almışlar. Sabah olunca hepimizi kurşuna dizecekler" dedi.

Ermeni'nin söylediklerini kuşkuyla karşıladım. "Acaba, biz kaçarken arkadan ateş açıp öldürmeyi mi planlıyorlar?" diye düşündüm. Ama yolda gördüğüm köpeği ve "kadı" akıbetini hatırlayınca bu sözlerde doğruluk payı olabileceğine inanmak zorunda kaldım.

Kardeşimle pencereden atladık. Bahçeyi aşyp karanlığın içinde kaybolduk. Kurtulmuştuk. Vakit kaybetmeden Gence iline doğru yola çıktık.

Gence ilinde bize çok hürmet ediyorlardı. Azerbaycan Milli Komitesi topladığı erzak ve parayı muhacir ailelere ulaştırıyor, sorunlarıyla yakından ilgileniyordu. Ailemiz toparlanıp, bakkal dükkanı açmayı bile başarmıştı. Yerli ahali bizden alışveriş ediyor, toptancılar da ellerindeki yağ, peynir gibi gıda maddelerini piyasa fiyatının altında bir fiyatla bize satıyorlardı. Ekonomik olarak kısa sürede belimizi doğrultmuştuk."

Babam, bölgedeki saldırı ve katliamlardan "Kaxtaxan" olarak adlandırılan Osmanlı Ermenilerini sorumlu tutuyordu. Yerli Ermeni halk, Müslümanlarla iyi geçinmiş, hatta gerektiğinde onları korumuştı.

Hacı Şebap Şek

Persi köyü, dağlık bölgede kurulduğundan köylüler hayvancılıkla uğraşır, yaz aylarında Elegez dağlarında yaylaklarmış. Ailemin yayla yerinde komşu olduğu ve daha sonra aralarında kirvelik bağı kurulan ailelerden birisi de Hacı Şebap Şek ve onun babası Hacı Yusuf imiş. Bu dostluk, ailemin Hakveys köyüne yerleştiği yıllarda da devam etmişti.

Ailemle, Ali Mirze Bey'in (Yiğit) ailesi arasında da kız alma nedeniyle "qoxumluk" dediğimiz bir dostluk bağı varmış.

Gence İsyanı

1917 Bolşevik Devrimi'nin dalgaları yavaş yavaş Güney Kafkasya'ya doğru ilerlediğinde bölgede gerginlikler ve çatışmalarda hız kazanmış.

Bolşevikler 20 Nisan 1920’de Gence ilini ele geçirmişler. Yerli halk bir direniş örgütleyip 26 Nisan 1920’de Gence’de isyan etmiş. Babam ve iki kardeşi de isyanda yer almışlar. Günlerce süren çatışmalarda 7000 Kızıldordu mensubu öldürülmüştü.

Aile Dostumuz: Mahmut Şevket Esendal

İkinci Meşrutiyetten (1908) evvel, amcam Kelba Hasan’ın, Persi köyünün “glava”lığını yaptığı yıllar, İran’da “Settar Han” olayı meydana gelmişti. Kelba Hasan, yanında 100 atlı silahlı adamla Settar Han’a yardıma gitmiş, orada, İttihat ve Terakki örgütünün önde gelen isimlerinden Mahmut Şevket Esendal ve Enver Paşa’nın amcasıyla tanışma şansı olmuştu.

Yıl 1924. Babam ve kardeşleri Bolşevik yönetimi altındaki Gence’den kaçıp kurtulmanın yollarını arıyorlarmış. Amcam, Mahmut Şevket Esendal’ın Türkiye Cumhuriyeti’nin Bakü Büyükelçisi olduğunu öğrenince, yardım umuduyla ona gitmiş. Mahmut Şevket Esendal, “Sana ve iki kardeşine, Osmanlı tebaası olduğunuzu gösteren belgeler vereceğim. Ancak başka akrabalarınızı bu haktan yararlandırmam mümkün olmayacak” demiş.

Bir gün üç kardeş ve aileleri, ceplerinde Osmanlı vatandaşlık belgesi trene binip Kars’a doğru yola çıkmışlar.

Babamın anlattığına göre, kardeşlerin niyeti Batı Anadolu’ya gitmekmiş. Ancak Kars tren istasyonunda, Persi köyünden akraba ve dostlar bunların etraflarını almış:

“Bizi bırakıp nereye gidiyorsunuz. Ermeniler Iğdır’ı tamamen boşaltmışlar. Toprağı verimli bir yer. Hep beraber gidip oralara yerleşelim. Zaten Bolşevik yönetimi çok dayanmaz. Tekrar baba köyümüze döneriz”

Babam ve kardeşleri bu sözlere ikna olup Iğdır’ın Hakveyis köyüne gidip yerleşmişler. 1930’dan sonra, yeni İskân Kanunu çıkınca kardeşler Iğdır merkezde ev edinip oraya taşınmışlar.

Soyadı Kanunu çıktığında, babam, aile şeceresine bağlı kalarak “Karaca” soyadını almış. Hasan ve Ramazan kardeşler de, “Turan” soyadını tercih etmişler.

“Karaca mağazası bizim”

Madem ki söz “Karaca” dan açıldı. Bir anımı anlatmadan geçemeyeceğim.

AA’nın Parlamento muhabiri olarak görev yapıyordum. Bir çift güzel ayakkabı almıştım. Arkadaşlara, “Nasıl buldunuz?” diye sorduğumda hepsi heveslenip “Çok güzel! Nereden aldın?” diyerek iltifat ettiler.

Ayakkabının üzerinde “Karaca” mağazasının markası vardı. “Bizim kendi mağazamız” dedim. Arkadaşlar benim bu sözüme öylesine inandılar

ki hemen sıraya girip sipariş vermeye başladılar. “Yahu siz de hiç akıl yok mu? Eğer mağaza bizim olsa benim ne işim var burada?” diyince hepsi hayal kırıklığı içinde sessizce dağıldılar.

Transkafkasya

Birinci Dünya Savaşının sonlarına doğru büyük güçler bölgeyi nüfuz alanlarına almak için harekete geçmişlerdi.

Transkafkasya üç önemli ulustan oluşur: Azeri, Gürcü ve Ermeni.

1917 yılında yapılan Duma seçimlerinde Musavvat Partisi bölge genelinde en çok milletvekili -38 milletvekili- kazanmış; ancak 1917 Bolşevik Devrimi olunca bu milletvekilleri Duma'ya gitme şansı bulamamış, Tiflis'te toplanıp, Ermeni ve Gürcü milletvekilleriyle birlikte Transkafkasya Cumhuriyeti'ni (SEİM) ilân etmişlerdi.

Bakü Katliamı

Bakü, petrol ve ticaret nedeniyle kozmopolit nüfusa sahipti. Ermenilerin şehir içinde ciddi ağırlığı vardı.

Taşnak ve Hınçak partileri, “Ermenistan” devleti kurulması için harekete geçtiklerinde üç “çekirdek bölge”yi göze kestirmişlerdi: Bakü ve çevresi, Gence ve çevresi, Erivan ve çevresi. Ermenilerin ilk tercihi, elbette petrolü ve denizi nedeniyle Bakü ve çevresiydi.

İngilizler esir aldıkları Osmanlı ve Alman askerlerini Türkistan'daki kamplarda gözaltında tutuyorlardı. Sayıları 100 bini aşan askerleri Bolşevikler serbest bırakınca ortaya İngilizleri korkutan bir durum çıkmıştı: Ya Osmanlı ordusu Türkistan'a ulaşıp oradaki esir askerleri de yanına alarak, daha güneye doğru inerse? Öyle ya İngiliz İmparatorluğunun en önemli sömürgesi sayılan Hindistan'ın güvenliği tehlikeye girmiş olacaktı. İngilizler muhtemel Osmanlı hareketini önlemek için Bakü'ün ellerinde olmasının şart olduğuna inanmışlardı.

Bakü üzerinde çok değişik parti ve grupların hesapları vardı. Ermenilerin Taşnak ve Hınçak partileri; Rusların, Menşevik, Bolşevik, Kadet ve Sosyal Demokrat partileri, hepsi gözlerini Bakü'ye dikmiş, fırsat kolluyordu. İngilizler para gücüyle bu farklı grupları bir amaç etrafında örgütleyip Bakü'ye saldırdı, 31 Mart 1918'de Bakü'yü ele geçirdi. Şehirde katliam yaptılar. Bir hafta içinde 30 bin Müslüman hayatından olmuştu.

SEİM dağılıyor

Bolşeviklerin bölgede güçlenmesi nedeniyle, Osmanlı Devletinden yardım gören SEİM hükümeti tutunamayıp dağıldı. 26 Mayıs 1918'de bağımsız Gürcistan; 28 Mayıs 1918'de de Ermenistan ve Azerbaycan

devletleri resmen ilân edildi.

Musavvat Partisi başkanı Mehmet Emin Resulzade, Batum'da 4.Ordu komutanı Vehbi Paşa, Adliye ve Dışişleri bakan yardımcısı Menteşe'yle bir araya gelip güvenlik anlaşması imzaladı. Buna göre, Azerbaycan Cumhuriyeti isterse yardım talebinde bulunabilecekti.

Azerbaycan'ın yardım talebi üzerine, Osmanlı Devleti, değişik cephelerden çektiği birliklerden İslâm Ordusu oluşturup, başına da Nuri ve Nusret Paşaları atadı.

Nuri Paşa komutasındaki İslâm Ordusu, Kars üzerinden Azerbaycan'a girmiş, 15 Haziran 1918'de de Gence'de karargahını kurmuştu.

Bu arada ilginç durumlar da yaşanıyordu. Osmanlı Devletinin savaş müttefiki Almanlar, Gürcü hükümetiyle anlaşıp, tren yollarının kullanımını Osmanlı askerine yasaklamaya kalkışmıştı. Söz konusu Kafkasya olunca, müttefik güçler bile el altından gizli bir çekişme içine girmişti.

Nuri Paşa, üç ay süren saldırı ve çatışma sonucu 15 Eylül 1918'de Bakü'yü ele geçirmeyi başardı. İngilizler donanması ve askerleri, güneye, Enzeriye liman şehrine çekilmek zorunda kalmıştı.

Transkafkaya'ya Tarihsel bir Bakış

Tarih boyunca Kafkasya'ya bölgesine birçok kavimler gelip yerleşmiştir. Bunların içinde en dikkati çeken Hazara Türkleridir. (Bu topluluğun önemli bir kısmı Musevi dinini kabul etmişti. Bugün hâlen Kafkasya'da Türk asıllı Musevi topluluklar yaşamaktadır.)

Hıristiyanlık ortaya çıkınca, Karabağ bölgesinde yaşayan Hazara kavminin kalıntısı olan Albanalar, bu dini benimsediler.

İslâm dini, İran üzerinden Kafkasya'ya yayılınca, bu topluluklar bu kez yeni dini kabul etmişlerdi.

Kafkasya bölgesi tarih boyunca kavimler hareketi için eşik görevi görmüştür. Kafkasya'dan Anadolu içlerine gelen boylar, oradaki yer ve köy isimlerini Anadolu'ya taşımışlar; böylece hangi kavmin nereden geldiği konusunda bugün doğru tahminler yapmamıza yardım eden bir "isimler" listesi düzenlemek mümkün olmuştur.

Albanaların bağlı oldukları kiliselerde Türkçe dini metinler kullanılmıştı. Hatta Fahrettin Kırzioğlu Uzun Hasan'ın Albana kökenli olduğunu iddia eder.

Ruslar bölgeye gelince Albana kiliselerini kapatıp, bunları zorla Ermenileştirmişler. Bu yüzden "Kuyumcuyan, Demirciyan" gibi yarı Ermeni yarı Türkçe aile lâkapları ve soyadları günlük yaşamda kullanılır olmuştu.

Ruslar Transkafkasya’da

Ruslar Kafkasya’ya 1800’de Gürcü prenslerin davetiyle inmişlerdi. Kafkasya ve Güney Azerbaycan (İran) bölgesi, bağımsız Hanlıklarla yönetiliyormuş. Osmanlı Beyliklerini andıran “hanlık” sisteminin ayırt edici özelliği, otonom bir yapıda, birbirleriyle rekabet halinde olmasıydı. Bunlar arasında Bakü, Erivan, Gence, Karabağ, Naxçıvan, Şirvan gibi hanlıklar belli başlı olanlarıydı.

Ruslar, hanlıklar arasındaki çekişme ve rekabetten yararlanarak 1804 yılında Gence Hanlığını ele geçirdi. Osmanlı İmparatorluğu, Yeniçeri ocağını kapatıp ordusunu reform etmekle uğraştığından Rusların manevralarına seyirci kalmıştı. Dikkati çeken diğer bir hususta, Avrupa cephesinde Napolyon’un orduları karşısında yenilgiye uğrayan Rusların, Kafkasya’da hamle yapacak güç bulması ve önemli topraklar kazanabilmesi idi.

Ruslar Karabağ hanlığına saldırınca, İran yönetimini elinde bulunduran “Kaçarlar”, Han’a yardım için Kafkasya’ya ordu gönderdi. Uzun savaşlar sonucunda İran ve Rusya arasında 1813 Gülistan, 1828 Türkmen Çayı anlaşmaları yapılarak, Aras nehrinin kuzeyi Ruslara terk edildi.

Türkmen Çayı anlaşmasının bir maddesi, Rusların denetimindeki bölgeye diğer yerlerden göçmen ailelerin gelmesine izin verdiğinden, çok geçmeden, İran ve Osmanlı Devletinden gelen 40 bin Ermeni ailesi Kafkasya’ya yerleşti. O günden sonra bölge hızla Ermenileştirildi.

Rus istatistiklerine baktığımızda, Erivan ve çevresi 1892 sayımı esasında % 80 Müslüman (Azeri, Türk ve Kürt), % 20 Hıristiyan (Ermeni ve diğerleri) dir. 1908 yılında istatistikler Erivan ve çevresindeki Müslüman nüfusu % 52 olarak gösterir. Bu da yirmi yıldan az sürede dengelerin nasıl hızla Müslümanların aleyhine değiştirildiğini açık şekilde örnekliyor.

“Bizim dedemiz gelmiş...”

Ermeniler dünyanın neresine giderse gitsinler Türkçe’yi unutmuyorlar. Böyle bir olaya bizzat tanık olmuştum:

Anadolu Ajansı’nda görev yapıyordum. Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay’a Orta Doğu gezisinde eşlik eden basın heyetinin üyesiydim. Son durağımız Habeşistan’dı.

Türkiye’ye dönmeden önce, şehir merkezine inip alışveriş yapmak istedim. Bu ülkeyi iyi bilen elçilik elemanına, “Hediyelik eşya almak istiyorum. Habeşistan’ın nesi meşhur?” diye sorunca, “Dünyanın en kaliteli kahvesi burada yetiştirilir” diye cevaplamıştı.

Bir grup arkadaşla şehir merkezine indik.

Gözümüze kestirdiğimiz bir kahve dükkanından içeri girdik. İki genç kız tezgâhın arkasından bizi gülümseyerek karşıladılar. Kendi aramızda

Türkçe konuşunca, kızlar meraklanıp Türkçe,

“Siz nerelisiniz?” diye sordular. Biz de gayet doğal,

“Türkiyeliyiz” dedik. Meraklanıp sorduk:

“Siz de Türk müsünüz?”

Kızlar,

“Hayır biz Ermeni’yiz” diye cevapladılar. Merakımız daha da artmıştı:

“Ne zaman geldiniz?”

“Biz gelmedik, dedemiz gelmiş” diye cevap alınca şaşkın bakakalmıştık.

Aradan iki kuşak geçmesine rağmen Ermeni kızlar Türkçe’yi hâlâ akıcı ve güzel konuşabiliyorlardı!

Cenubi Garbi Kafkas Hükümeti (Milli Şûra)

Cihangiroğlu İbrahim Bey, İttihat ve Teraki cemiyetinin üyesiydi. Ruslar, Edirne’yi ele geçirdiklerinde, içlerinde Cihangiroğlu İbrahim Bey’in de bulunduğu gizli bir komite, şehrin tekrar Osmanlı Devletine geçmesinde üstün yararlılıklar göstermişti.

İyi bir örgütçü ve lider olan Cihangiroğlu İbrahim Bey, Mondros anlaşması uyarınca Osmanlı askerinin bölgeden çekilmesi üzerine, Artvin’den Aras vadisine uzanan bölge üzerinde Cenubi Garbi Kafkas Hükümetini kurmuştu. Kardeşi Cihangiroğlu Hasanhan Bey Milli Savunma Bakanlığına, Ali Rıza Ataman Cumhurbaşkanı yardımcılığına, Ardahanlı Hamit Ataman’ın kardeşi de Posta Bakanlığına getirilmişti. Ali Mirze Bey (Yiğit) ve Şamil Bey (Ayrım) de hükümet içinde yer almışlardı.

“Vallah, kartol kimi doğraram!”

Milli Şûra Hükümeti kurulduktan hemen sonra İngilizler Batum’u ele geçirip Kars’a gelmenin yollarını arıyormuşlar. Teftiş amacıyla da 30-40 kişilik öncü kuvveti Kars’a doğru yola çıkarmışlar.

İngilizlerin Kars’ı basıp hükümeti dağıtacağı dedikoduları herkesin kulağındaymiş. Milli Şûra hükümetinin bazı üyeleri, Milli Savunma Bakanı Cihangiroğlu Hasanhan Bey’e gidip, “İngilizler bir gece ansızın Kars’a gelip hükümeti dağıtabilirler. Bunun için tedbir aldınız mı? “diye sorunca, Hasanhan Bey, elini kılıcına atıp, kendinden emin,

“İngilizler de kim oluyor! Vallah onları kartol gibi doğraram!” diye cevaplamış.

Ertesi gün İngiliz askerleri hükümeti binasını ele geçirip Milli Şûra üyelerini tutuklamışlar. Liderlerin çoğunu da Malta’ya sürgüne göndermişler.

Şamil Bey'in(Ayrım) Kahramanlığı

Elegez dağlarının Türkiye'ye bakan yamaçlarında yaşayan Müslüman nüfus Şamil Bey'e çok şey borçludur.

Ermenilerin saldırıları artınca Türkiye sınırına yakın köylerin ahalisi bir araya toplanıp uzun kafiye halinde Tuzluca'ya doğru yola çıkmışlar. Ermeni çeteler, Arpaçay nehrinin Aras nehrine kavuştuğu noktada sınırı geçmeye çalışan sivillerin üzerine makineli tüfekle ateş açınca, Şamil Bey'in milis kuvvetleri kayalık mevziden karşı ateş açıp sivillerin çoğunun sağ, salim Türkiye'ye geçmesini sağlamıştı.

Hacı Ekber Tufan

1900'lü yılların başında Müslüman nüfusa karşı Ermeni saldırıları planlı ve şiddetli bir durum arz edince, Ahmet Ağaoğlu, "Difai" adlı gizli örgütü kurarak, elinden geldiğince Müslüman halkı korumaya çalışmıştı. "Difai" üyeleri bazı durumlarda anarşist eylemlere de başvurmak zorunda kalmışlar; bir saldırıda bir Rus generalini ve subayını öldürmüşlerdi.

"Difai" örgütü zaman içinde bölünüp parçalanmış, Mehmet Emin Resulzade'nin Musavvat Partisi daha örgütlü bir güç olarak onun yerini almıştı.

1905 yılında Rus Çar'ı, Duma'yı (Rus Meclisi) açınca tüm Rusya genelinde seçimler yapılmış; Hacı Ekber Tufan da, Musavvat Partisinin Iğdır bölgesindeki en etkin üyesi olarak bu seçim çalışmalarında görev almıştı. O seçimde Karabağ, Revan/Gence ve Bakü bölgelerinin her biri birer milletvekilini Duma'ya göndermeyi başarmıştı.

Hacı Ekber Tufan'la yakın dostluğum ve özel sohbetlerim sayesinde kendisini ve mücadelesini iyi tanıma şansım olmuştu. Hacı Ekber Tufan, entelektüel ve örgütçü mücadele tarzını sonraki yıllarda da devam ettirmiş; Nahçıvan merkezli kurulan Aras Türk Cumhuriyeti hükümetinde de önemli görevler üstlenmişti.

Aras Türk Cumhuriyetinin kuruluşu, Nahçıvan bölgesinin Birinci Dünya Savaşı yıllarında Kâzım Karabekir Paşa tarafından işgal edilmesine kadar uzanan tarihsel bazı olaylara dayanır. Karabekir Paşa, bölgeye stratejik anlamda değer verdiğinden kendisine teklif edilen İslâm Ordusu komutanlığını geri çevirmiş, Mondros anlaşması nedeniyle Osmanlı ordusu bölgeyi terk etmek zorunda kalınca, milli bir hükümetin veya oluşumun boşluğu doldurması için özel gayret sarf etmişti.

Hayatım

22 Eylül 1929 tarihinde Iğdır'ın Hakveyis köyünde dünyaya gelmişim. Doğum tarihim gün ve ay olarak bu kadar kesinlikle bilmemi babamın doğumları özenle Kuranı Kerimin arkasındaki bir sayfaya yazmasına borçluyum. Ali ve Telli isminde iki kardeşim var. İlk ve ortaokulu Iğdır'da bitirdim.

Hukuk Fakültesi mezunu ağabeyim Ali (1917 Persi köyü doğumlu) Ankara'da Ticaret Bakanlığında çalıştığından, beni yanına alarak, Atatürk Lisesine kaydolmama yardımcı olmuştu.

“Üç tane sıfır”

Ankara Atatürk Lisesine elimden olmayan nedenlerle, 17 günlük bir gecikmeyle başlamıştım (1944-45)

Dersimiz Coğrafya idi. Hocamız sınıftaki öğrencileri tek tek dolaştıktan sonra önümde durdu:

“Senin niye kitabın yok?”

“Hocam bugün geldim”

“Haritan da yok!”

“!!”

“Tahtaya gel bakalım!”

Sözlü sınava çekti. Soruları bilmeyince, sinirli sinirli, “Otur yerine!” dedi. Not defterini açıp, “Kitabın olmadığı için bir sıfır, haritan olmadığı için bir sıfır ve sorduğum soruları bilmediğin için bir sıfır” dedi.

Daha ilk gün üç sıfır almıştım. Teneffüs olunca sınıf arkadaşlarım etrafımı alıp, “Bunun adı Sıfırcı Adile, ne yapıp et sınıfını değiştir. Yoksa mahvoldun!” dediler.

Bir gün okul idaresi öğrencileri büyük bir salonda topladı. Aralarında Nurullah Ataç gibi edebiyatçıların da olduğu hocalar, salonun bir yanına ayaküstü dizildiler.

Okul müdürü kürsüye gelip, “Çocuklar bu yıl ilk kez okulumuzda Klasik Kolunu açıyoruz. Bu bölümden mezun olanları gelecekte şansları çok iyi olacak. Gönüllü olarak bu bölüme geçmek isteyenler ellerini kaldırsın” dedi. Hiç düşünmeden elimi kaldırmıştım.

Klasik Kolu çok zordu. Latince gibi klasik diller öğreniyorduk. Haftada altı saat Latince'nin ne demek olduğunu ancak okuyanlar bilir!

Her gün, sonu gelmeyen ödevler ve çalışma programları iflahımızı kesmiş; birinci yıl 12 olan mevcudumuz verdiğimiz firelerle ikinci yıl 8'e üçüncü yıl da 6'ya inmişti. Ama ben inatla Klasik Koluna asılıyordum.

“Üç dondurma”

Lise bitirme imtihanlarına hazırlanıyordum. Her dersin sözlü sınavını heyet önünde veriyorduk.

Sıra Coğrafya dersine gelmişti. Sınıftan içeri girdiğimde karşımda, içlerinde Sıfırcı Adile Hanım'ın da olduğu hocaları bulmuştum.

Sorulan soruları ciddiyet ve doğrulukla şakır şakır cevapladım. Tam sınıftan çıkıp gitmeye hazırlanıyordum ki, başından beri bir köşede sessizce oturan Sıfırcı Adile Hanım,

“Bir dakika evladım! Benim de birkaç sorum olacak!” dedi. Diğer hocalar hep bir ağızdan,

“Aman Adile Hanım! Çocuk bütün soruları cevapladı. Daha ne sorusu?” diyerek karşı gelmek istediler ama Adile Hanım, beni kendi yöntemlerine göre sorgulamakta kararlıydı. Diğer hocalar inatlaşmayı fırsat bilip,

“Adile Hanım, bu delikanlı eğer sorduğunuz soruyu cevaplarsa, siz bize üç dondurma alacaksınız; yok eğer cevaplayamazsa, bizden size bir dondurma, kabul mü?” diye sordular. Adile Hanım,

“Kabul” diyince ben tekrar kara tahtanın başına döndüm.

Soru kısa ve netti: “Ege bölgesinde tütün yetiştiriciliğini anlat!” Bir çırpıda konuyla ilgili tüm bilgileri aktardım. Hocalar iddiayı kazandıkları için mutluydular.

Sınıftan çıkmadan önce, Sıfırcı Adile Hanım'a dönerek,

“Hocam, beni hatırlamanız belki zor. Iğdır'dan yeni gelmiştim. Derslere geç başladığım için ne kitabım ne de haritam vardı. Siz bana o gün üç sıfır vermişsiniz. Bugün de ben sizden üç dondurma kazandım. Ödeşтик” diyince Sıfırcı Adile Hanım kakkahayı bastı:

“Bir dondurma da sana evladım!” dedi.

Liseden o yıl mezun olamadım. Tek dersten takıntılı bir yıl beklemem gerektiğinden, Karakoyun kasabasında yedek öğretmen olarak bir yıl hizmet verdim. 1947 yılında liseden mezun oldum.

Latince hocamız, İkinci Dünya Savaşı nedeniyle Türkiye'ye sığınan Musevi asıllı bir Almandı. Prof. George Dove, zamanın büyük kısmını Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesinde öğretim üyesi olarak geçiriyor; haftada bir kez de liseye geliyordu. Latince dersinde sınıfımın en iyilerinden birisi olduğumdan hocamızın özel ilgi ve teşvikini hep yanımda bulmuştum.

Nuri Bezgöz Paşa

Nuri Paşa, Iğdır'ın Kurtuluşuna katılmış bir subaydı. İlkokul yıllarımda, Nuri Paşa, Doğubeyazıt Tümen komutanıydı.

Iğdır'a yerleşenlerden birisi de Akil Usta'ydı –Tevfik Demirkaya'nın babası-. Meslekten terzi Akil Usta daha çok askerlerin ve subayların elbiselerini dikiğinden, Nuri Paşa'yla da iyi bir dostluk kurmuştu. Akil Usta'nın terzi dükkanı, babamın manifatura dükkanına bitişikti. Bu geliş gidişler sırasında, babamın, Nuri Paşa'yı tanıma şanslı olmuştu.

Nuri Paşa ne zaman Iğdır'a gelse dükkanın önündeki sandalyelere oturup çay içer, babamla ve esnafla sohbet ederdi.

Okul dağıldıktan sonra dükkana gelirdim. Nuri Paşa beni yanına çağırır, Tarih ve Coğrafyayla ilgili sorular sorup sınava çekerdi. Ben de Nuri Paşa'nın giyim kuşamına özenir, ileride onun gibi subay olmayı düşlerdim.

Tıbbiye mi Filoloji mi?

Liseden sonra aklıma ilk gelen Askeri Hukuk okumak oldu. Bunun için iki önemli neden vardı. Birincisi; o yıllarda üniversiteler burs vermedikleri için benim gibi maddi sıkıntısı olan öğrencilerin okuması ancak bir kurum veya vakfın himayesinde mümkün olabilirdi. İkincisi; çocukluk düşüm “subay”lık mesleğine bir an önce atılmak istiyordum.

Kara Harp Okuluna müracaat ettim. “Kontenjanlar dolu” denerek geri çevrildim. Üzgün ve yılgın Ankara sokaklarında dolaşırken, Latince hocam Prof. Dove ile karşılaştım. “Ahmet, gel Filolojiye kayıt yaptır. Senin Latince'n iyidir. Beşinci sömestreden derslere başlayabilirsin” dedi. Filolojiye kaydımı yaptırip derslere başladım.

Çocukluk yıllarımdan tanıdığım Nuri Paşa'nın Jandarma Genel Komutanı olduğunu öğrenince, yardım istemeye karar verdim. Bugünkü Genel Kurmay Başkanlığının olduğu bina o zamanlar Jandarma Genel Komutanlığına aitti. Kapıdan içeri girip, danışmadaki görevliye, “Nuri Paşa'yla görüşmek istiyorum?” dedim. Telefonda kim olduğum hakkımda bilgi alan Paşa, “O genci hemen yukarı gönderin!” diye emir vermişti. Bir askerın eşliğinde Nuri Paşa'nın huzuruna çıkarıldım.

Nuri Paşa'ya başımdan geçenleri anlattım:

“Sen hiç canını sıkma! İki gün sonra yine git!” dedi.

Ertesi gün Kara Harp Okuluna tekrar gittim. Samimi ve sıcak karşıladılar. Doktor muayenesinden geçirip gerekli raporu dosyama eklediler. “Biz sana haber veririz” deyip yolcu ettiler.

Birkaç gün sonra merak edip gittiğimde “Üzgünüz sizin kayıt işin olmayacak!”cevabını aldım. Çaresiz ve kızgın Nuri Paşa'ya döndüm.

Paşa yerinde yoktu ama yaveri söylediklerimi not etti.

O yıllar Arif Özel'le arkadaşlığım vardı. Oturup karar verdik: “Önce Tıp Fakültesine girmeye çalışacaktık; eğer başaramazsak Harp Okuluna müracaat edecektik”

Ankara Tıp Fakültesine müracaat ettik. Sonuçları beklerken Arif Özel, Harp Okuluna kaydını yaptırmıştı.

İkimiz de Tıp Fakültesine kabul edilmiştik. Nuri Paşa'dan "fırça" yiyen Kara Harp okulu yöneticileri, Arif Özel'in anlattığına göre, "Nerede bu baş belâsı Ahmet Karaca?" diyerek saçlarını başlarını yoluyorlar, beni her yerde arıyorlarmış.

Harp Okuluna bir kez kabul edildikten sonra geri dönüş kolay bir iş değildi. Arif Özel, Tıp Fakültesine başlamak istiyordu ama Harp Okulunu terk edemiyordu. Kars Milletvekili Tezer Taşkiran Hanım'ın yardımıyla Arif Özel, Harbiye'den çıkarılıp Tıp Fakültesine transfer edilebildi

"Hastalarla hasta oldum"

Tıp Fakültesi birinci sınıfını Arif Özel'le beraber okudum. Arif Özel, eğitimine ara verip askere gidince yalnız kaldım. (Arif Özel, Tıp Fakültesini askerlik dönüşü bitirdi)

Tıp Fakültesi dördüncü sınıfı bitirdiğim yıldır. Maddi sıkıntılarım artmıştı. O yıl teorik dersleri bitirip, gerçek hastalarla çalıştığımız için, insanların dertlerini ve sorunlarını dinleye dinleye deyim yerindeyse "ruhum kararmış"tı. Babamın vefatı, yalnızlık, parasızlık ve öğrenim hayatının getirdiği sıkıntılar nedeniyle psikolojik bir çıkmaz içindeydim. Karar verip okulu terk ettim.

Anadolu Ajansı

Tezer Taşkiran Hanım'ın yardımıyla 1952 yılında Anadolu Ajansı'na girip çalışmaya başladım. Bu arada DTC Fakültesi Klasik Filoloji bölümünü tekrar kaydımı yaptırdım; bu bölümden mezun oldum.

1983 yılına kadar Anadolu Ajansı'nda hizmet verdim. Sırasıyla, Parlamento Muhabiri, İç Haberler Müdürü ve Haber Dairesi Müdürü olarak hizmet verdim. 1983 yılında emekli oldum. Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesinde 11 yıl süreyle hocalık yaptım. Haber yazma, haber toplama ve siyasi habercilik konularında seminerler verdim.

Halen Kamu İşverenler Sendikası Basın Müşaviriyim.

Dil Okulunda 4.5 ay gözaltında

Anadolu Ajansı'ndaki görevim kesintisiz bir çizgi üzerinde devam etmedi. 1978 yılında CHP iktidara geldiğinde Merkez İç Haberler Müdürüydüm. Siyasi görüşlerim nedeniyle AA'daki görevime son verildi.

Alparslan Türkeş'in davetiyle MHP'nin Basın Müfettişi olarak göreve başladım. Yapılan parti kurultayında Onur Kurulu başkanlığına getirildim.

1979 yılında Demirel Hükümeti kurulunca, MHP'den ve Onur Kurulu

başkanlığından istifa edip yeniden AA'na geri döndüm.

1980 İhtilalinde sıkıntılarım çoğalmıştı. AA Genel Müdürünü gözümlüğe alıp yerine bir general atadılar.

Bir gece eve yorgun argın dönmüştüm. Akşam 9-10 civarıydı. Bazı sivil giyimli kimseler kapıya dayanıp beni apar topar Dil Okuluna götürdüler. Sağ ve sol yelpazeden birçok ünlü siyasetçinin olduğu bu yerde 4.5 ay gözümlüğe kaldım

Savcılık MHP'nin Onur Kurulu başkanı olduğum gerekçesiyle hakkımda soruşturma açmıştı. Halbuki ben hem partiden hem de Onur Kurulu başkanlığından istifa etmiştim. "Kendi paçasını kurtarmak" havasına girmek istemediğimden yapılan suçlamaları kabul ettim.

Savcılıkta

Bizleri otobüse bindirip Savcılığa götürdüler. Teker teker otobüsten indirip savcının huzuruna çıkartıyorlardı. Sıra bana gelmişti:.

Savcı,

"Sayın Karaca, Misaki Milli hakkında ne düşünüyorsunuz?" diye sordu. Beni kışkırtıcı üslupla Pan-Turanizm ve Pan-Türkizm tartışmalarına çekmek istiyordu. Ona bu fırsatı vermeye hiç niyetli değildim.

"Sayın Savcı, Misaki Milli üç defa delindi" dedim. Savcı, şaşırarak, "Nasıl?" diye sordu.

"Birinci kez, Kerkük ve Musul'dan vazgeçince; ikinci kez Hatay'ın ilhakıyla; üçüncü kez Kıbrıs'ı almakla" dedim.

Kâtip daktilonun başında durmuş bize bakıyordu.

"Sayın Savcı, ifade için ne yazayım?"

"Ne ben bu soruyu sormuş olayım ne de sen bir şey yazmış ol!"

Çok geçmeden ikinci soru geldi:

"MHP Genel Merkezinin bahçesinde üç tane silah bulduk. Buna ne dersin?" Bu soruyu çok mantıksız bulmuştum:

"Sayın Savcı, İçişleri Bakanlığının Emniyet Müdürlüklerine gönderdiği resmi bir yazı var. Buna göre can güvenliği tehlikede olan parti ve sendika yetkilileri istedikleri taktirde kendilerine ruhsatlı silah alabilirler. Bildiğim kadarıyla ben de dahil olmak üzere, tüm partili arkadaşların ruhsatlı silahı ya var ya da bu hak onlara tanınmış idi. Ne diye kaçak silah taşıyınlar ki"

Savcı sorduğu sorulara, kural ve mantık çerçevesinde cevaplar aldığından hoşnut olmuş; dostça davranarak çay ısmarlamıştı.

Hem çay içiyor hem de sorulara cevap vermeye çalışıyordum. Uzun sorgulamadan sonra savcı son olarak, "Siz (Milliyetçiler) niçin öz Türkçe'ye karşısınız?" diye sordu.

“Biz öz Türkçe’ye değil, uyduruk kelimelere karşıyız. Örneğin, “öndelik” kelimesi ne anlama gelir, diye size sorsam belki cevap veremezsiniz. Bunun, “avans” anlamına geldiğini çok az insan bilir. Elbette dilin gelişmesine karşı değiliz ama yerine oturmuş kelimeleri uyduruk kelimelerle değiştirmeyi de uygun bulmuyoruz” dedim.

Otobüse geri döndüğümde arkadaşlar uzayan soruşturmayı merak etmiş beni bekliyorlardı. Arkadaşlar, “Ne oldu? Niçin geciktin?” diye sorunca, gülerek, “Hiç! Çay içip sohbet ettik!” demekle yetindim.

“Kurşuna dizeceğim”

Mahkeme salonu tıklım tıklımdı. Alparslan Türkeş, birkaç sıra önümde oturmuş, duruşmanın en önemli sanığı sıfatıyla, sakin ve vakur bir edayla mahkeme heyetine bakıyordu. Hakim bizleri teker teker ayağı kaldırtıp savcılıkta alınan ifadeleri gözden geçiriyordu.

Mahkeme, sigara molası verince, sigara içmediğim için yerimden kalkmadım. İki partili milletvekili uzaktan el işaretleriyle, “Ahmet Karaca buraya gel!” diye çağırıyorlardı. Bu seslenişi umursamadım. Türkeş bana dönüp, “Bak bakalım bunlar ne istiyor?” dedi. Kalkıp onlara doğru yürüdüm.

Partili arkadaşların arasında mahkemenin güvenliğinden sorumlu bir jandarma eri vardı. Arkadaşlar bu genci teskin etmeye, “Aman hal!” diyerek bir şeylerden vazgeçirmeye çalışıyorlardı. Beni çağıran arkadaşlardan birisi, “Ahmet, bu jandarma eri Iğdırlı. Eğer mahkeme Türkeş’e ceza verirse, silahımdaki beş mermiyi hakimlerin üzerine boşaltacağım diyor. Aman onu ikna et, bir delilik yapmasın!” dedi. Arapkir köyünden olduğunu öğrendiğim bu genci tatlı dille, yüzünü okşayarak bu hareketinden vazgeçmesi için ikna etmeye çalıştım. Görevli subay yanımıza geldi. Jandarmayı göstererek, “Bu arkadaş biraz rahatsızlandı” dedim. Ciddi bir olaya neden olmadan “ülkücü” jandarma erini mahkeme salonundan çıkarmayı başarmıştım.

Azerbaycan Kültür Derneği

Azerbaycan Kültür Derneğinin kurucu babası Mehmet Emin Resulzade’dir. Bu yüzden onun hayatına kısa bir göz atmakta yarar vardır.

31 Ocak 1884 yılında Bakü’nün Novhamı köyünde dünyaya gelen Resulzade, 28 Mayıs 1918 tarihinde kurulan Azerbaycan Cumhuriyetinin başkanıdır. Bu cumhuriyetin 27 Nisan 1920’de Kızılordu tarafından ortadan kaldırılmasıyla, Resulzade altı ay dağlarda saklanmış fakat yakalanıp gözaltına alınmıştı.

Resulzade ile Stalin arasında ilginç bir dostluktan bahsedilir. 1917 Bolşevik İhtilalinden önce Stalin bir gün Bakü’de gizli örgüt üyesi olarak nümayiş eylemleri düzenler fakat polisinin takibine uğrar. Can havliyle kaçan

Stalin, Resulzade'nin babası Hacı Molla Ali Ekber'in imam olduğu camide tehlike geçinceye kadar saklanır.

1920'li yıllarda Moskova'da Lenin, Troçki ve Stalin arasında iktidar için gizli bir mücadele başlamıştı. Kafkasya komünistleri çoğunlukla Lenin ve Troçki taraftarı olduğundan, Stalin kendisine taraftar toplamak umuduyla fırsat kolluyormuş. Resulzade'nin yakalandığı haberini duyan Stalin, bölgede sevilen bu lideri kendi lehine kazanmaya karar vermiş, Resulzade'yi özel trenle Moskova'ya getirtip göz hapsine almıştı. Stalin, Resulzade'ye şark Enstitüsü'nde aktif görevler teklif etmiş ama Resulzade kabul etmemişti.

Rusya'daki Türklerinin kurduğu gizli bir teşkilat, Resulzade'yi kaçırmak için kollarını sıvamıştı. Bu işi Petersburg'da daha kolay başarabilecekleri için, Resulzade'ye haber gndertip, "Bir yolunu bul, Petersburg'a git!" demişler. Resulzade, Stalin'e, "Türk dilleri üzerinde çalışmama Petersburg kütüphanesinde devam etmek istiyorum. Oraya gitmeme izin verin!" demiş. Hiçbir şeyden şphelenmeyen Stalin, Resulzade'nin bu isteğini kabul edip, yolculuk için gerekli izin belgesini kendisine teslim etmişti.

Kırlımlı bir din aliminin -bu muhterem zatı 1960 yılında bizzat tanıma şansım oldu- örgütlediği Tatar kayıkçılar, Resulzade'yi Finlandiya'ya kaçırdılar. Resulzade 1922 yılında İstanbul'a gelip yerleşti.

Resulzade, Musavvat Partisi ve hükümet üyelerini bir araya toplayıp Azerbaycan Milli Merkezi'ni kurarak Sovyet Rusya yönetimi altında yaşayan değişik Türk topluluklarını tek bir şemsiye altında toplamayı başarmıştı. Örgüt 1932 yılına kadar çalışmalarına başarıyla devam etti.

1932 yılında Türkiye ve Sovyet Rusya arasında ticari bir anlaşma imzalandı. Bu anlaşmanın bir koşulu, "Resulzade gibi muhalif grupların Türkiye'deki çalışmaları engellenecek" şeklindeydi.

Mustafa Kemal, Resulzade'ye örgüt işinden vazgeçmesini, milletvekili olarak Parlamentoda görev almasını istemiş ama Resulzade teklifi reddetmişti.

Yurt dışına çıkan Resulzade'nin Türkiye'ye girmesine izin verilmeyince, Berlin'e yerleşmek zorunda kalır. Nazilerin iktidara gelince, Resulzade Berlin'i terk edip Polonya Devlet başkanının (Pilsudski) misafiri olarak Varşova'ya gider.

Pilsudski, Lenin ve Stalin'le beraber arlık otokrasisine karşı omuz omuza savaşmış birisiydi. Çarlık Rusya'nın yıkılmasından sonra, Polonya devletini kurmakla uğraşmış; bu yüzden Lenin ve Stalin tarafından davaya ihanetle suçlanmıştı. Pilsudski'nin onlara verdiği cevap çok ilginçtir: "Evet doğrudur aynı trenin yolcularıydık. Ama ben "Milliyet" denilen istasyonda indim. Sizlere iyi yolculuklar!"

Polonya'nın Nazilerin eline geçmesi zerine Resulzade "Türk

Ocakları” hareketi nedeniyle yakından tanıdığı, Türkiye’nin Romanya Büyükelçisi Hamdullah Suphi Bey’in Bükreş’teki evinde savaş sonuna kadar saklanır.

Savaşın en kritik anında, Nazi ordularının Kırım üzerinden Kafkasya’ya hızla ilerlediği bir zamanda, Almanlar Resulzade’yle Azerbaycan’ın ve Kafkasya’nın geleceği için gizli bir görüşme yaparlar. Görüşmede Resulzade,

“Eğer Azerbaycan’ın bağımsızlığını tanırsanız ancak bu koşulla sizinle beraber olabilirim” demiş. Almanlar bu sözü kulak ardı etmişler. Resulzade’nin toplantıdan sonra geniş yankı bulan şu sözleri söyler: “Polonya, Macaristan ve Romanya gibi hür devletleri yok eden bir anlayıştan, esaret altındaki halkıma özgürlük getirmesini bekleyemem”

İkinci Dünya Savaşı’nın sonlarına doğru Kızılordu Romanya’ya doğru ilerleyince, Resulzade İsviçre’ye oradan da Eylül 1947’de tekrar Türkiye’ye geri döner.

1948 yılından, vefat tarihi olan 6 Mart 1955’e kadar Resulzade’yle birlikte çalışma onuruna sahibim.

Azerbaycan Kültür Derneği 1949 yılında kuruldu. İlk zamanlar 30-40 kişilik bir üye topluluğu vardı. Düzenli olarak Resulzade’nin başkanlığında toplanır, değişik konular üzerinde seminer ve tartışmalar yürütülürdü.

Biz gençler için dernek okul gibiydi. Tartışma konularına hazırlıklı gider, yapılan konuşmaları dikkatle dinlerdik. Resulzade, canı istediği zaman zor sorular sorarak bizleri hem bilgilendirir hem de konuya ilgimizi kamçılırdı.

1952 yılında Azerbaycan Kültür Dergisini çıkardık. Maddi duruma göre iki veya üç ayda çıkardığımız dergi yayın hayatını halen devam ettirmektedir.

Resulzade’nin teklifiyle 1953 yılında Müsavat Partisine ve Milli Merkeze üye seçildim. 1955 yılında da Azerbaycan Kültür Derneğinin Genel Sekreterliğine getirildim. Bu görevim halen devam etmektedir.

1966 yılında Müsavat Partisi Genel Sekreterliğine getirildim. Bu görevi 1992 yılına kadar aralıksız devam ettirdim.

Azerbaycan Devletinin kurulmasıyla Müsavat Partisini Azerbaycan’a iade etmek üzere Bakü’ye gittim, yapılan kongrede parti başkanlığından çekildim.

Aliyev’le YüzYüze

4 Haziran 1993 tarihinde Gence askeri birliği hükümete ultimatom vererek isyan etmişti.

Azerbaycan Tarım Bakanı Cemil Ünal arkadaşın daveti üzerine yanımda Fahrettin Gülseven ve Mehmet Kengerli arkadaşlar Bakü'ye gittim. Meclis Başkanı İsa Kamber, baskılara dayanamayıp görevinden istifa edince, iktidar sallanmaya başlamıştı. Duruma bir çözüm bulmak umuduyla Haydar Aliyev'le görüşmeye karar verdik.

Başbakan yardımcısının odasında oturup konuştuk. Alınan karara göre ertesi gün hep birlikte Gence'ye gidip isyancılarla konuşacak, ikna edecektik.

Sabah olunca Aliyev'i beklemeye koyulduk. Telefonlarımıza, "Halen uyuyor!" diye cevap veriliyordu. Oturup bekledik. Azerbaycan milli şairi Bahtiyarzade içeri girdi. Durumu ona da anlattık. Bahtiyarzade bir yerlere telefon açtı. Bize dönerek,

"Aliyev sabahın köründe Gence'ye tek başına gitmiş!"
Oyuna getirildiğimizi anlamıştık!